

RIKOSPROSESSI- OIKEUS

Antti Jokela

ALMA TALENT ■ Helsinki 2018

Tilaa RIKOSPROSESSIOIKEUS-kirja Alma Talent Shopista:
shop.almatalent.fi

5., uudistettu painos

Copyright © 2018 Alma Talent Oy ja Antti Jokela
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-3357-3
ISBN 978-952-14-3358-0 (verkkokirja)

Kansi: Timo Martikainen
Taitto: Marja-Leena Saari

Paino: BALTO print Liettua 2018

Anna palautetta kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Alkusanat 1. painokseen

Rikosasioiden alioikeusmenettely uudistuu perusteellisesti 1.10.1997 lukien osana tällä vuosikymmenellä toteutettua mittavaa oikeuslaitosuudistusta. Käsillä olevassa teoksessa pyritään tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti uutta alioikeusmenettelyä rikosasioissa sekä rikosprosessin asianosaisten muuttunutta asemaa ja tehtäviä. Tähän mennessä toteutettujen uudistusten lisäksi teoksessa kuvataan myös rikosprosessin muutostarpeita ja tulossa olevia uudistuksia, kuten syytetyn julkista puolustusta, syyteestä vapautetun syytetyn oikeudenkäyntikulujen korvaamista ja uudistuvaa muutoksenhakumenettelyä rikosasioissa. Sen vuoksi teoksen nimeksi on valittu nimenomaisesti *Uudistuva rikosprosessi*.

Välittömänä syynä tähän urakkaan ryhtymiseen oli lähinnä kustantajan toivomus ja omalta osaltani myös arvelu siitä, että teoksesta voisi osaltaan olla hyötyä muille rikosprosessin tutkijoille ja käytännön lainkäyttöön osallistuville henkilöille. Uudesta rikosprosessista ei myöskään tähän mennessä ole ollut käytettävissä ajan tasalla olevaa oppikirjaa.

Asianajaja *Aarno Arvela*, käräjätuomari *Kimmo Leskinen*, lainsäädäntöneuvos, kihlakunnansyyttäjä *Antti Pihlajamäki* ja apulaisprofessori *Pekka Viljanen* ovat vaivojaan säästämättä lukeneet teoksen käsikirjoituksen ja perustelluilla kommentaillaan antaneet aihetta moniin tarkistuksiin ja täydennyksiin. Heidän lisäkseen olen saanut runsaasti aineistoa ja tietoja monilta kollegoilta ja käytännön lakimiehiltä, joita tässä on mahdotonta edes luetella. Erittäin hyödyllisiä ja virikkeitä

antavia ovat olleet yliopistolla viime vuosina pidetyt uuden rikosprosessin seminaarit. Parhaimmat kiitokseni Teille kaikille!

Kirjaa on viime vaiheessa kirjoitettu kilpaa uuden rikosprosessin voimaantumisen kanssa; kirjoittamisen keskeisimmät vaiheet kuuluvat lähtemättömästi kuumen kesän 1997 muistoihini. Kirjoitustyön käytännön mahdollisuuksien järjestymisestä kiitokset kuuluvat läheisilleni ja Turun yliopistolle sekä teoksen julkaisemisesta Lakimiesliiton Kustannukselle.

Turussa syyskuun lopulla 1997

Antti Jokela

Alkusanat 2. painokseen

Teoksen 1. painoksen tultua loppuunmyydyksi lisäpainoksen ottaminen osoittautui tarpeelliseksi. Tässä yhteydessä lähinnä kirjan III, XII ja XIV lukiuihin on tehty 1.6.1998 voimaan tulevan epäillyn puolustuksen, 1.1.1999 lukien sovellettavan syytteestä vapautetun kulu-
korvausoikeuden ja 1.5.1998 voimaan tulevan uuden hovioikeusmenettelyn edellyttämät muutokset.

Turussa kevättalvella 1998

Antti Jokela

Alkusanat 3. painokseen

Teoksen 3. painoksessa on pyritty tarkastelemaan uutta rikosprosessia edellisiä painoksia kokonaisvaltaisemmin. Muun muassa esitutkintaa ja pakkokeinoja, pääkäsittelyä, todistelua, tuomion vaikutuksia ja muutoksenhakua koskevia kohtia on täydennetty. Teoksessa on otettu huomioon uusin oikeuskäytäntö ja kirjallisuus sekä edellisen painoksen jälkeen tapahtuneet lainmuutokset, jotka koskevat esimerkiksi poliisin erityisiä tutkintamenetelmiä, asianosaisen puhevallan käyttämistä ja syyteoikeutta, käsittelyn julkisuutta ja oikeudenkäyntikuluja rikosasioissa. Toisaalta esityksestä on karsittu vanhentunutta ja ajankohtaisuutensa menettänyttä aineistoa.

Turussa syksyllä 1999

Antti Jokela

Alkusanat 4. painokseen

Edellisen painoksen ilmestymisen jälkeen rikosprosessia on edelleen monilta osin uudistettu. Esimerkkeinä merkittävimmistä uudistuksista mainittakoon esitutkintaa ja pakkokeinoja koskeneet useat ositaisuudet, uusi 1.6.2002 voimaan tullut oikeusapujärjestelmä, seulonnan ja vastamuutoksenhaun käyttöönotto hovioikeuksissa 1.10.2003 lukien, uuden kirjallisen menettelyn käyttöönotto käräjäoikeuksissa vähäisten ja tunnustettujen rikosten osalta 1.10.2006 alkaen sekä julkisuuslainsäädännön uudistaminen 1.10.2007 lukien.

Lainmuutosten lisäksi tässä uudistetussa painoksessa on otettu huomioon uusin oikeuskäytäntö ja kirjallisuus sekä kansainvälinen kehitys rikosprosessin alalla. Toisaalta tästä painoksesta on jätetty pois joitakin vähemmän tärkeitä tai muualta saatavissa olevia kohtia kuten aiempiin painoksiin sisältyneet esitykset vuoden 1997 rikosprosessilain, syytetyin julkisen puolustuksen ja syytteestä vapautetun syytetyin kulukorvausoikeuden taustoista sekä aiempien painosten liitteinä olleet säädökset. Samalla teoksen aikaisempi nimi *Uudistuva rikosprosessi* on tässä painoksessa lyhentynyt nimeksi *Rikosprosessi*.

Teoksen neljäs, uudistettu painos on kirjoitettu osana Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimushanketta *Eurooppalaistuva prosessi-oikeus ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin uudet haasteet*. Oikeustieteen kandidaatti *Maria Jokela* on opintojensa ja työtehtäviensä ohessa avustanut monin tavoin tämänkin tutkimuksen tekoa. Käräjätuomari, ma. prosessioikeuden assistentti *Pekka Määttä* on lukenut teoksen käsikirjoituksen ja esittänyt sen johdosta useita perusteltuja näkökohtia, joita vielä viime vaiheessa olen voinut ottaa huomioon.

Alkusanat

Lisäksi olen aikaisempaan tapaan saanut arvokkaita tietoja monilta muiltakin asiantuntevilta henkilöiltä. Kustannustoimittaja *Taija Haapaniemi* ja *Talentum Media Oy* ovat huolehtineet teoksen painokuntoon saattamisesta ja painatuksesta. Lämpimät kiitokseni kaikille uudistetun painoksen syntyyn myötävaikuttaneille!

Turussa talvella 2008

Antti Jokela

Alkusanat viidenteen, uudistettuun painokseen

Teoksen ensimmäisen painoksen kirjoitin vuonna 1997 tuolloin toteutetun merkittävän rikosprosessiuudistuksen vuoksi. Aluksi kirjan nimenäkin oli *Uudistuva rikosprosessi*. Samalla nimellä kirjasta otettiin uudistetut toinen ja kolmas painos vuosina 1998 ja 2000. Uudistusten jatkuttua julkaistiin vuonna 2008 neljäs, uudistettu painos nimellä *Rikosprosessi*. Edellisen painoksen ilmestymisestä on siis vierähtänyt jo vuosikymmen. Se on jo monin paikoin vanhentunut, minkä vuoksi uudistetun painoksen laatiminen on taas tullut ajan-kohtaiseksi.

Käsillä olevassa teoksessa on otettu huomioon uusin oikeuskäytännöt ja -kirjallisuus sekä useat lainmuutokset, jotka koskevat esimerkiksi esitutkintaa ja pakkokeinoja, rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyä, syyttäjälaitosta, syyteneuvottelua ja tunnustamisoikeudenkäyntiä, todistelua ja muutoksenhakua. Saatavillani ollutta aineistoa olen seurannut vuoden 2017 loppuun saakka. Lisäksi olen pyrkinyt ennakkoimaan tulevia lainmuutoksia ottamalla huomioon vuoden 2018 alussa eduskunnalle annetut hallituksen esitykset siviili- ja sotilastiedustelusta, sakkomenettelystä ja rikosprosessin joustavoittamisesta.

Teos on aikaisempia painoksia kattavampi sisältäen muun muassa katsauksen rikosprosessin erityisiin lajeihin. Sen vuoksi ja oikeudellisen näkökulman korostamiseksi olen tohtinut antaa kirjalleni nimeksi *Rikosprosessioikeus*. Tästä huolimatta olen pyrkinyt siihen, että

kirjoitukseni olisi ymmärrettävää kaikille rikosasioiden käsittelystä kiinnostuneille.

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut kirjahanketta myöntämällä työsken-telyapurahalla. Lisäksi *Turun yliopiston oikeustieteelliseltä tiedekunnalta* emeritussopimuksella käyttöni saamat työtilat, kirjastojen käyttöoikeus ja tietoliikenneyhteydet ovat helpottaneet kirjoitustyötäni. Rikosasioiden parissa työskenteleviltä henkilöiltä olen saanut paljon tietoa käytännön ongelmista ja menettelytavoista.

Sisältöpäällikkö *Arja Lappeteläinen* on kannustanut teoksen kirjoittamiseen. Kustannustoimittaja, OTK *Katja Kolula* on auttanut teoksen ajantasaistamisessa ja painokuntoon saattamisessa sekä kieliasun viimeistelyssä. *Marja-Leena Saari* on huolehtinut kirjan taitosta.

Lämpimät kiitokseni kaikille tämän teoksen samoin kuin tätä edeltäneiden aikaisempien painosten kirjoittamiseen ja julkaisemiseen tavalla tai toisella myötävaikuttaneille lukuisille henkilöille! Ehkä tärkeintä kaikista on ollut läheisten apu ja huolenpito. *Hannun* ja *Onnin* kanssa olen päässyt välillä leikkipuistossa ja pulkkamäessä rentoutumaan vaativasta kirjoitustyöstä.

Turussa helmikuun lopulla 2018

Antti Jokela